

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. N.M.P. i ŚW. MIKOŁAJA

2. Czas powstania

II poł. XII w.

3. Miejscowość

G I E C Z

4. Adres Giecz

nr hipoteczny Giecz, K.W. t.I.k.3

5. Przynależność administracyjna

województwo poznańskie

gmina Dominowo pow. ŚREDZKI

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1.VI.1975województwo poznańskie
powiat Środa

8. Właściciel i jego adres

Parafia św. Jana Chrzciciela
w Gieczu

9. Użytkownik i jego adres

Prarafia św. Jana Chrzciciela
w Gieczu

10. Rejestr zabytków

Nr 2433/A
AK I-11a/176/32 data 22.XII. 1932

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Kościół romański, związany z osadą targową, zbudowany zapewne w II poł. XII wieku.

w 1638/39 budowla "ex lapidibus artificiose constructa", ma jedną ze ścian zwróconą ku dzwonnicy /zapewne zachodnią/ zagrażającą ruiną. Budynek kryty jest dachówką.

W r. 1713 p ożar kościoła, w którym zniszczona została górna część budowli wraz ze stropem. Po pożarze budowa nowej-drewnianej zakrystii.

W XVIII w. /po 1737, a przed 1777/ dobudowa drewnianej dzwonnicy przylegającej do zachodniej ściany nawy.

W r. 1849 wykonano nowe dachówkowe pokrycie dachu w miejsce gontowego. Zbudowano nową drewnianą zakrystię i kruchtę. Wykonano nowe drzwi i okna. Na zewnątrz kościół a wymurowano dwa filary ceglane dla wzmocnienia ścian, wyremontowano też wnętrze. Zapewne na przełomie XIX i XX w. wykonano w partii prezbiterialnej sklepienie pozorne z impregnowanej tkaniny na drewnianych krążynach. Od południa dobudowano ceglana kruchtę.

1951- 1953 na zlecenie WKZ-Poznań prowadzone były prace rem.konserwatorskie, podczas których rozebrane zostały wszystkie przybudówki /dzwonnica, kruchta, zakrystia, grobowiec mur./. Przywrócono wówczas pierwotną gradację brył, odtwarzając zatartą różnicę wysokości między chórem i apsydą, wymieniono w znacznym stopniu lico kamienne, wzmacniając je słupami i wieńcem żelbetowym. Wykonano nowe dachy, strop nad nawą oraz sklepienia chóru i apsydy. Odtworzono przyp. pierwotny kształt łuku tęczowego.

1951 -1953 - badania archeologiczne

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrze wyposażenie, instalacje)

Kościół wzniesiony jest na terenie wsi-dawnej osady targowej-Giecz, w odl.ca 300 m na pn.wsch. od słynnego grodu gieckiego. Jest budowlą orientowaną, zbudowaną z ciosów granitowych, w technice "opus emplectum", jednonawową, z krótkim, prostokątnym w wydzielonym uskoku chórem oraz półkolistą apsydą.

Obecny kształt kościoła z odtworzoną gradacją brył jego poszczególne członów jest wynikiem prac konserwatorskich z l.1951-53. W naroża zachodnie nawy wmontowane są słupy żelbetowe związane z wieńcem żelbetowym położonym na koronie murów. Górne partie muru wraz z szczytaminawy i chóru-ceglane, skł. się z dwu ścianek połączonych przeponami /ze wzgl.na obciążenie wieńcem/. Dachy nad nawą i chórem dwuspadowe, nad apsydą półstożkowy, kryte gontem. Wejście do nawy op południa przez kamienny, uskokowy czę ściowo zrekonstruowany portal. W nawie po dwa półkoliście zamknięte rozglifione okna romańskie, z których południowe rekonstruowane wg zachowanych okien północnych. Apsyda trójkolumnowa. Wnętrze o mniej starannym układzie granitowego lica pokryte jest cieniłą warstwą pobiałej wapiennej. Nawa kryta jest drewnianym stropem, sklepienia prezbiterium i apsydy zrekonstruowane zostały w cegle. Łuk tę czowy w jego obecnym kształcie jest również elementem zrekonstruowanym na podstawie odnalezionych fragmentów z nasady łuku pierwotnego.

W zach. części nawy ślady po emporze zachodniej. Podłoga drewniana legarowa z deszczużkami układanymi w jodełkę. W pn.ścianie prezbiterium odtworzona została w cegle wnęk sediliowa w miejscu zamurowanych drzwi wiodących do zakrystii rozebranej podczas prac konserwatorskich.

Podczas wspomnianych prac w w mensie ołtarza odsłonięta została mensa kamienna ołtarza romańskiego.

Pośrodku nawy wymurowano piwniczkę, stanowiącą rodzaj archeologicznego "świadka", sięgającą warstwy odkrytej podczas badań archeologicznych na pocz.l.50-tych i zinterpretowanej jako pozostałości kościoła poprzedzającego dzisiejszą XII-wieczną budowlę. Twierdzenie to nieudokumentowane dostatecznie można traktować tylko jako hipotezę.

14. Kubatura 889 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 120,5 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne Kościół parafialny	17. Użytkowanie obecne Kościół filialny.
------------------------------------	---	---	---

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja 1951- 1953 z ramienia WKZ-Poznań prace remontowo konserwatorskie pod kier. inż.arch.Waleriana Koźłowskiego na podstawie projektu mgr inż.arch. Aleksandra Holasa, opracowanego w PKZ-Poznań. Projekt przewidywał oczyszczenie romańskiej budowli z wszystkich wtórnych przybudówek i rekonstrukcję jej romańskiej bryły zniekształconej w partii prezbiterialno-apsydialnej. Prace konserwatorskie powstrzymać miały proces wychylania się na zewnątrz ścian kościoła oraz odpajania kamiennego lica ciosowego od miąższu muru wyk. z nieobrobionych kamieni polnych. Po zniesieniu masywnych przypór zachodnich-w obu narożach wmontowano słupy żelbetowe związane z wieńcem żelbetowym. Wykonano nową ceglana koronę murów, nowy strop i sklepienia oraz dachy.

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie 1955 - wobec dalszego pęknięcia murów-petryfikacja gruntu, niestety bezskuteczna 1958 - wzmocnienie słupami żelbetowymi murów w apsydzie, również bezskuteczne. Dokumentacja wszystkich prac oraz ekspertyza konstr. z 1979 - WKZ-Poznań

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Likwidacja spękań murów, ich wychylania się na zewnątrz oraz odpajania lica.

19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

Prace konserwatorskie z l.1951-53, petryfikacja gruntu, kolejne wzmocnianie murów apsydy nie zlikwidowały niepokojącego zjawiska pęknięcia murów, ich wychylania się na zewnątrz oraz odpajania granitowego lica od miąższu muru.

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Akta Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - Poznań
Archiwum Archidiecezjalne Poznań - akta wizytacyjne
Giecz. Muzeum Archeologiczne. Materiały z badań
archeologicznych w Gieczu

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

1. Widok kościoła od pd.wsch.wg rys. W. Kosińskiego.
"Wspomnienia Wielkopolski" E.Raczyńskiego t.I.Po-
znań 1842, s. 249
2. Duży zbiór fotografii-Wojewódzki Konserwator Zabytków
Poznań
3. Serwis fot. w dokumentacji hist.archit. z 1972
/stan współczesny, ikonografia, prace kons. z l.
1951-53/.
Negatywy stanu z 1972 - Archiwum Prac. Fot. PKZ-
Poznań, pozostałe Archiwum WKZ-Poznań

22. Bibliografia

Marian Sokołowski. Kościoły romańskie w Gieczu, Krobi, Lu-
binu i Kotkowie w W. Księstwie Poznańskim. Sprawozdania
Komisji do badn.hist.sztw Polsce. t.III,z.III, Kraków
1886
Julius Kohte. Verzeichnis der Kunstdenkmäler der Provinz
Posen. t. III. Berlin 1898
Bohdan Kostrzewski. Sprawozdania z badań w Gieczu opubli-
kowane w "Zootchłani wieków":XX/1951/,XXI/1952/,XXII/1953/
oraz w "Sprawozdaniach Archeologicznych".2.1956
Alicja Karłowska-Kamzowa. Zagadnienie fundacji murowanych
jednonawowych kościołów w Wielkopolsce. B.H.S. 27.1965
Stanisław Wiliński. Granitowe kościoły wiejskie XII wieku
w Wielkopolsce. Przegl. Zachodni. VIII.t.3 1952
Renata Linette. Giecz. Kościół romański p.w. NMP i św.Mi-
kołaja. Dokumentacja historyczno-architektoniczna /z szcze-
gólowym omów.prac archeol. w kościele w l.1951-53 oraz
prac rem.kons. z l. 1951-53/Poznań 1972. Maszynopis WKZ i
24. Uwagi różne PKZ-Poznań

25. Wypełnił

Renata Linette
12.12. 1979

26. Sprawdził